

УДК 21.1

Чернявський С.С., д.ю.н., с.н.с., доцент кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"

Адміністративно-правові аспекти набуття права на зайняття адвокатською діяльністю

Дана стаття присвячена адміністративно-правовим аспектам набуття права на зайняття адвокатською діяльністю. Розглянута законодавча процедура отримання свідоцтва. Набуття права на зайняття адвокатською діяльністю розглядається як сукупність адміністративних процедур.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, адміністративні процедури, державне управління, набуття права на зайняття адвокатською діяльністю.

Данная статья посвящена административно-правовым аспектам приобретения права на занятие адвокатской деятельностью. Рассмотрена законодательная процедура получения свидетельства. Приобретение права на занятие адвокатской деятельностью рассматривается как совокупность административных процедур.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, административные процедуры, государственное управление, приобретение права на занятие адвокатской деятельностью.

This paper focuses on the administrative and legal aspects of the acquisition of the right to advocacy. Considered the legislative procedure for obtaining the certificate. The right to advocacy as a set of administrative procedures.

Keywords: advocate, advocacy, administrative procedures, public administration and acquisition rights advocacy.

Актуальність теми. Розвиток суспільства швидко змінює ту чи іншу галузь наукових знань. Це, зокрема, стосується і юридичної. Інститут адвокатури сьогодні знаходиться в полі зору юриспруденції у зв'язку з тим, що піддаються зміні його окремі положення. Процеси за участю адвокатів не залишаються без уваги юристів — як науковців, так і практиків, оскільки змінюється світогляд класичних поглядів на адвокатську професійну діяльність.

Особливо актуальним залишається питання набуття права на зайняття адвокатською діяльністю, особливо після прийняття Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Динамічна зміна законодавства внесла свої корективи до тих чи інших положень, що безпосередньо стосуються понять «набуття права на зайняття адвокатською діяльністю». Актуальним постає питання нового переосмислення набуття фізичною особою права на зайняття адвокатською діяльністю.

Адвокатська діяльність здійснюється на підставі свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, що видає кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури. На основі якого адвокат має право вести індивідуальну приватну практику чи колективну шляхом об'єднання у колеґії та адвокатські об'єднання. Уся діяльність чітко регламентована законодавством та регулюється нормами Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики, затверджених Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури.

Стан дослідження. Проблему набуття права на зайняття адвокатською діяльністю розглядали такі вчені, як В. Авер'янов, Андрухів, Н. Аніщук, П. Арсенич, О. Бандурка, В. Галушко, Н. Галіцина, І. Гіда, О. Добржанський, І. Жалоба, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Коцур, О. Кузьменко, І. Лісна, М. Мацькевич, О. Мироненко, І. Мищак, О. Святоцький та інші. Проте адміністративно-правовий аспект даної проблеми

розглянутий не був, а також дане питання стало особливо актуальним із прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Метою статті є виявлення основних адміністративно-правових аспектів набуття права на зайняття адвокатською діяльністю у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Наукова новизна полягає в тому що у статті отримало розгляду адміністративно-правові аспекти набуття права на зайняття адвокатською діяльністю, як встановлений законом порядок надання права на отримання свідоцтва на зайняття адвокатською діяльністю кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, який закінчується отриманням свідоцтва на право заняття адвокатською діяльністю.

У відповідності до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[1] адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Не може бути адвокатом особа, яка: 1) має непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість за вчинення тяжкого, особливо тяжкого злочину, а також злочину середньої тяжкості, за який призначено покарання у виді позбавлення волі; 2) визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною; 3) позбавлена права на заняття адвокатською діяльністю, - протягом двох років з дня прийняття рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю; 4) звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення, - протягом трьох років з дня такого звільнення [1].

Заявник подає до атестаційної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (далі - КДКА), згідно Порядку складання кваліфікаційних іспитів у регіональних кваліфікаційно-дисциплінарних комісіях адвокатури[2], заяву про допуск до складання кваліфікаційних іспитів і видачу Свідоцтва та: нотаріально засвідчену копію диплому про вищу юридичну освіту; документи про відповідність отриманої за межами України вищої юридичної освіти (вразі отримання такої освіти) кваліфікаційним вимогам, що пред'являються законодавством України до набуття кваліфікаційного рівня спеціаліста (магістра) за спеціальністю «Правознавство», якщо інше не встановлено законами України чи міжнародними або двосторонніми договорами, ратифікованими Україною; документ, що підтверджує стаж роботи у галузі права не менше двох років; документ про місце роботи і посаду на момент подання заяви; довідку компетентної установи про відсутність судимості; документ, який підтверджує законність підстав перебування на території України (для іноземців і осіб без громадянства). Одночасно з поданням названих документів пред'являється документ, що посвідчує особу заявника.

КДКА перевіряє відповідність особи вимогам. Строк розгляду заяви про допуск до складання кваліфікаційного іспиту не повинен перевищувати тридцяти днів з дня її надходження.

Особі, яка звернулася із заявою про допуск до складання кваліфікаційного іспиту, повідомляється про прийняте рішення письмово протягом трьох днів з дня його прийняття.

На стадії перевірки теоретичних знань і навичок кандидата особа, яку допустили до кваліфікаційний іспит, яка виявила бажання стати адвокатом, полягає у виявленні теоретичних знань у галузі права, історії адвокатури, адвокатської етики особи, яка виявила бажання стати адвокатом, а також у виявленні рівня її практичних навичок та умінь у застосуванні закону. Таким чином, особа проходить атестування, що відбувається у два етапи: етап здачі кваліфікаційного письмового іспиту; етап здачі кваліфікаційного усного іспиту.

Кваліфікаційні іспити проводяться не рідше одного разу на три місяці. Першим складається письмовий іспит. Голова атестаційної палати КДКА чи його заступник, або за його (їх) дорученням - інші члени атестаційної палати КДКА пропонують Заявнику, який з'явився на іспит, обрати один з білетів письмового іспиту.

До білету з письмового іспиту включаються три практичних завдання зі складання правових документів. Для виконання завдань з письмового іспиту Заявнику надається до трьох годин часу. Після спливу встановленого на складання письмового іспиту часу Заявник здає роботу для подальшої перевірки до атестаційної палати.

Головуючий на засіданні атестаційної палати КДКА доручає членам палати здійснити перевірку робіт з письмового іспиту. Письмовий іспит оцінюється палатою за двома критеріями: «задовільно» або «незадовільно». Письмовий іспит зараховується, якщо Заявник задовільно виконав всі завдання білету з письмового іспиту.

Після цього заявник обирає один з білетів усного іспиту, після підготовки усних відповідей, він доповідає перед членами палати, які мають право ставити Заявнику додаткові запитання з метою з'ясування рівня його знань.

Усна відповідь зараховується, якщо Заявник задовільно відповів на всі питання білету. За результатами складання письмового та усного кваліфікаційних іспитів, які оголошуються Заявнику одночасно, атестаційна палата КДКА приймає рішення про: видачу свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту; відмову у видачі свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту.

Особі, яка склала кваліфікаційний іспит, протягом десяти днів з дня складення кваліфікаційного іспиту кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури безоплатно видає свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту.

Свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту дійсне протягом трьох років з дня складення іспиту[2].

Кандидат також проходить стажування, що полягає в перевірці готовності особи, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, самостійно здійснювати адвокатську діяльність. Стажування здійснюється протягом шести місяців під керівництвом адвоката за направленням ради адвокатів регіону. Стажистом адвоката може бути особа, яка на день початку стажування має дійсне свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту. Стажування може здійснюватися у вільний від основної роботи час стажиста. Керівником стажування може бути адвокат України, який має стаж адвокатської діяльності не менше п'яти років. В одного адвоката можуть проходити стажування не більше трьох стажистів одночасно. Рада адвокатів регіону може призначити керівника стажування з числа адвокатів, адреса робочого місця яких знаходиться у відповідному регіоні.

Від проходження стажування звільняються особи, які на день звернення із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту мають стаж роботи помічника адвоката не менше одного року за останні два роки.

За результатами стажування керівник стажування складає звіт про оцінку стажування та направляє його раді адвокатів регіону. Результати стажування оцінюються радою адвокатів регіону протягом тридцяти днів з дня отримання звіту.

За оцінкою результатів стажування рада адвокатів регіону приймає рішення про: 1) видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; 2) продовження стажування на строк від одного до трьох місяців.

Стажист адвоката та керівник стажування повідомляються про прийняте рішення письмово протягом трьох днів з дня його прийняття [2].

Державне управління як самостійний вид державної діяльності, що має організуючий, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер, особливої групи державних органів (посадових осіб) щодо практичної реалізації функцій і завдань держави в процесі повсякденного й безпосереднього керівництва економічним, соціально-культурним та адміністративно-політичним будівництвом.

Особливості сучасного державного управління, його еволюція пов'язані з процесами зміни соціально-економічної та політичної систем. Значення держави та її управління економікою і соціально-культурною сферою за сучасних умов не тільки не послаблюються, а й посилюються, про що свідчить інтенсивна правотворча діяльність, спрямована на регулювання відносин у цих сферах. Конституція України також дозволяє державі активно впливати на економічні, соціальні, культурні, політичні процеси, на формування ринку й ринкових відносин. Звичайно, діяльність держави та її органів не завжди може позитивно впливати на ринкові процеси, але органи виконавчої влади якраз і створюють для стимулювання державою ринкової економіки. Цю діяльність і мають оцінювати за результатами функціонування управлінської системи, змінами в методах управління, його характері [3].

В.В. Галуцько визначив, що форма адміністративного права — це зовнішнє вираження однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій публічної адміністрації, здійснене у рамках режиму законності та компетенції для досягнення адміністративно-правової мети — публічного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства та держави.

За характером і правовою природою форми адміністративного права поділяються на такі види: 1) видання адміністративних актів (видання підзаконних нормативно-правових актів і видання індивідуальних адміністративних актів); 2) укладення адміністративних договорів; 3) вчинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій[4].

Однак провідним елементом механізму набуття права на зайняття адвокатською діяльністю є адміністративні процедури.

Під категорією адміністративної процедури Т.О. Коломоєць, Н.В. Галіцина розуміють встановлені законодавством правила, порядок і умови (зразок) вчинення процесуальних дій щодо розгляду, розв'язання і вирішення конкретної адміністративної справи в сфері публічного управління [5, с.37].

Таким чином, можна визначити, що фізична особа, що бажає займатися адвокатською діяльністю проходить процедуру легалізації, як сукупності форм діяльності суб'єктів адміністративного права та адміністративних процедур щодо визначення спроможності кандидата в адвоката здійснювати, за своїми професійними, діловими та моральними якостями, адвокатську діяльність щодо захисту прав, свобод та законних

інтересів фізичних та юридичних осіб шляхом отримання посвідчення адвоката[6].

Отже, ми прийшли до висновку, процедура набуття права на зайняття адвокатської діяльністю досконало регламентована на законодавчому рівні, сприяє практичній реалізації завдань і функцій держави щодо здійснення управління, в усіх відносинах однією зі сторін обов'язково є орган виконавчої влади (державного управління), орган управління зобов'язаний реалізувати свої матеріально-правові та процесуальні права, порушення однією зі сторін своїх обов'язків зумовлює її відповідальність перед державою в особі її компетентних органів, кожна сторона зобов'язана виконувати конкретні вимоги правової норми, спори, що виникають між сторонами адміністративно-правових відносин, вирішують як у адміністративному, так і в судовому порядку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України від 05.07. 2012 р. №5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» // Офіційний вісник України. – 23 липня 2012. – №62.
2. Порядок складання кваліфікаційних іспитів у регіональних кваліфікаційно-дисциплінарних комісіях адвокатури : затверджено протоколом Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури України // Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури. – 2013. – Режим доступу : <http://vkdka.org>.
3. Кісіль, З. Р. Адміністративне право : навч. посіб. / З. Р. Кісіль, Р. В. Кісіль. – 3-тє вид. – К. : ЦУЛ, 2011. – 696 с.
4. Галуцько В.В. Поняття, класифікація та зміст форм адміністративного права : [Електронний ресурс] / В.В. Галуцько // ACTUAL PROBLEMS OF CORRUPTION PREVENTION AND COUNTERACTION. – 2011. – Режим доступу: <http://wwwlaw-property.in.ua/>
5. Коломоєць Т.О. Адміністративно-правове регулювання порядку створення і діяльності товариств з обмеженою відповідальністю в Україні : монографія / Т.О. Коломоєць, Н.В. Галіцина. – Запоріжжя : ЗНУ, 2010. – 290 с.
6. Орловська І.Г. «Легалізація адвокатів» // Митна справа. – 2013. – №4. – Частина 2. – Книга 1. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ms/

